

Daniel Wacinkiewicz
Katedra Prawa Gospodarczego Publicznego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Szczeciński

AUTOREFERAT
PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH
W ROZUMIENIU ART. 18A USTAWY Z DNIA 14 MARCA 2003 R.
O STOPNIACH NAUKOWYCH I TYTULE NAUKOWYM
ORAZ O STOPNIACH I TYTULE W ZAKRESIE SZTUKI
(T.J. DZ. U. Z 2014 R., POZ. 1852 Z PÓŹN. ZM.)

Działając na podstawie art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852 z późn. zm.) w związku z § 12 ust. 2 pkt 2) rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. poz. 1842) niniejszym przedkładam autoreferat przedstawiający opis dorobku i osiągnięć naukowych, sporządzony w związku ze złożonym przeze mnie wnioskiem o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Ponadto przedstawiam informacje na temat: posiadanych dyplomów i stopnia naukowego (odpowiednio punkt 2 autoreferatu); dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych (punkt 3 autoreferatu); opis osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 pkt 1) przywołanej ustawy (punkt 4 autoreferatu); a także omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (punkt 5 autoreferatu).

Dodatkowo wykaz prac naukowych, a także informacje o: osiągnięciach dydaktycznych i sprawowanej opiece naukowej nad studentami lub doktorantami w charakterze promotora pomocniczego; współpracy z instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami naukowymi w kraju i za granicą; odbytych stażach w ośrodkach naukowych; działalności popularyzującej naukę zawarto w odrębnym załączniku, oznaczonym nr 4.

.....
podpis wnioskodawcy

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Daniel Wacinkiewicz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

2004 r. uzyskanie stopnia naukowego doktora nauk prawnych w zakresie prawa, w specjalności: prawo administracyjne, prawo gospodarcze publiczne, nadanego uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego z dnia 4 listopada 2004 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. Kontrola i nadzór w systemie samorządu terytorialnego.

1998 r. uzyskanie tytułu magistra prawa w dniu 11 maja 1998 r. na podstawie pracy magisterskiej pt. Nadzór państwa nad działalnością ubezpieczeniową oraz odbytych studiów wyższych magisterskich na kierunku prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

od 1998 r.	Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego 1. od 1 października 1998 r. do 30 listopada 2004 r. – asystent, 2. od 1 grudnia 2004 r. do nadal – adiunkt.
2005 – 2014	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.
od 2014 r.	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Wałczu.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1852 z późn. zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

Autorstwo monografii pt. *Zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych. Studium administracyjnoprawne*.

b) autor, tytuł, nazwa wydawnictwa, miejsce i rok wydania:

Daniel Wacinkiewicz, *Zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych. Studium administracyjnoprawne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016.

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

CELE NAUKOWE PREZENTOWANEJ MONOGRAFII:

Zwrot „zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych”, użyty w unormowaniu konstytucyjnym zawartym w art. 166 ust. 1 Konstytucji RP z 2.4.1997 r.¹, posłużył za centralny punkt analiz podjętych w prezentowanej monografii – znajdując zarazem odzwierciedlenie w przyjętym tytule opracowania. U podstaw badań nad szeroko rozumianą problematyką zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych leży zatem fakt obowiązywania normy konstytucyjnej, uznającej potrzeby mieszkańców korporacji terytorialnych za główny wyznacznik zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego. Ustrojodawca, czyniąc z potrzeb mieszkańców samorządu terytorialnego kategorię prawną, nadał jej zarówno odpowiednią rangę w polskim porządku prawnym, jak i szczególny status wyznacznika zadań jednostek samorządu terytorialnego *in genere*.

Biorąc pod uwagę ten doniosły fakt, mający swoiste oparcie w prawie, a także *de lege lata* poddając ocenie regulacje prawne posługujące się terminem „potrzeba”, przyjęto założenie wyjściowe, które następnie pozytywnie zweryfikowano, że polski system prawny wypełniony jest przepisami, w których różnym leksemom terminu „potrzeba” nadaje się odmienne znaczenie, bez jednoczesnego konstruowania definicji legalnej omawianej kategorii pojęciowej. Przerzuca to – jak wykazano – ciężar definicyjny w tym zakresie na doktrynę przedmiotu, czyniąc z potrzeb mieszkańców samorządu terytorialnego nie tylko kategorię prawną, ale co nie mniej ważne, także kategorię prawniczą. Daje to asumpt do naukowego dyskursu nad sposobami pojmowania przedmiotowego pojęcia, jego zakresem i normatywnym zakotwiczeniem.

Zaznaczyć tym samym trzeba, że wpływ na podjęcie tytułowej problematyki miało również to, że prawnych aspektów problemu wyrażania potrzeb wspólnot samorządowych i ich członków – jak dotąd – nie podjęto w literaturze przedmiotu w kompleksowy sposób. Pewne uzasadnienie tego stanu rzeczy odnaleźć można w mnogości niestanowiących spójnej koncepcji wypowiedzi polskiego normodawcy. Dlatego też potrzeba uporządkowania i krytycznej analizy materiału legislacyjnego, obejmującego tysiące aktów prawnych legła u podstaw podjęcia decyzji o takiej tematyce prowadzonych badań.

Biorąc zatem pod uwagę fakt, że mimo tego, iż termin „potrzeba” niemal powszechnie funkcjonuje na gruncie języka prawnego, to przepisy prawa nie tylko nie definiują pojęcia „potrzeba”, ale częstokroć nie dokonują także prawnego wskazania, w jakim kontekście znaczeniowym jest ono używane w określonej regulacji prawnej. Normodawca nie definiuje również – zasadniczego z punktu widzenia prezentowanej monografii – konstytucyjnego zwrotu „zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych”. Uprawnia to zatem twierdzenie, że

¹ Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. – dalej jako Konstytucja RP.

prawodawca, nadając potrzebom ludzkim doniosłość prawną, nie eksplikuje sposobu ich pojmowania ani w żaden sposób nie rozstrzyga o prawnych wyróżnikach ich zaspokajania.

Stan taki wywoływać musi liczne wątpliwości jurydyczne. Nie można przecież wykluczyć, że realnie istniejące potrzeby ludzkie nie muszą odpowiadać tym, jakie formalnie uznaje i normuje prawodawca. Nie mówiąc już o różnicach pomiędzy potrzebami „realnie” istniejącymi a potrzebami, jakie „chce widzieć” prawodawca, kierujący się np. względami politycznymi czy ekonomicznymi. Nie ma wątpliwości, że im większy rozdźwięk pomiędzy tymi dwoma obszarami (tj. potrzeb realnie istniejących i normatywnego ich wyrazu), zwłaszcza w odniesieniu do potrzeb podstawowych (np. fizjologiczno-egzystencjalnych), tym bardziej niezbędna spójna, uporządkowana, oparta o holistyczną perspektywę naukową, a następnie konsekwentnie stosowana przez prawodawcę, wizja potrzeb człowieka i tworzonych przez niego wspólnot.

Już tylko ta egzemplifikacja problemu implikuje liczne pytania natury teoretyczno-prawnej. Czy możliwe jest bowiem ustalenie, w jakim kontekście znaczeniowym polski prawodawca posługuje się kategorią „potrzeb”? Czy służy ona wyłącznie wyrażaniu potrzeb ludzkich (indywidualnych lub zbiorowych) czy również innych (np. potrzeb organizacji, systemu)? Czy ustawodawca uznaje jakąś hierarchię potrzeb i czy jest ona identyczna z tą, jaka budowana jest poza obszarem prawa? Ponadto, jakie są determinanty tej hierarchii (np. ważności, pilności, ekonomiczności)? Czy też może jest tak, że ustawodawca traktuje potrzeby równoważnie? Czy przedmiotem zainteresowania ustawodawcy są wszystkie potrzeby ludzkie (cokolwiek to miałyby znaczyć) czy wyłącznie jakaś ich część? Zaś w tym drugim przypadku, co decyduje o wyborze tych, a nie innych potrzeb jako poddających się normowaniu?

Podobny katalog pytań i wątpliwości można sformułować w przypadku kategorii „zaspokajania potrzeb”. Na przykład, czy istnieje normatywna miara uznawania potrzeb za zaspokojone? Czy zawarte w normie prawnej „zaspokajanie potrzeb” pojmować należy jako postulat, nakaz ich (choćby częściowego) „zaspokajania” czy całkowitego „zaspokojenia”? Czy zaspokajanie pewnych rodzajów potrzeb jest na gruncie normatywnym całkowicie pozostawione jednostce i zbiorowości ludzkiej? Jakie reguły (ustrojowe, polityczne) wyznaczają zakres powinności ludzi (działających indywidualnie lub zbiorowo) i zakres zadań i obowiązków podmiotów publicznych w tym zakresie?

Rozwikłanie tych, jak i wielu innych kwestii, które ujęto w ramy problemów badawczych, stało się głównym celem niniejszej pracy. By cel ten należycie zaznaczyć, można na kwestię wyznaczoną powyższymi pytaniami spojrzeć z innej, szerszej perspektywy, transponując wskazany ciąg pytań w jedno, ogólne zadanie badawcze. Opisowo można je ująć tak: dla analizy prawnego wyrazu uznanych przez ustawodawcę potrzeb ludzkich, jak również ich ustalania i zaspokajania na poziomie samorządu terytorialnego nie tylko zasadne, ale i konieczne, jest precyzyjne wyznaczenie określonego sposobu pojmowania potrzeb jednostki i zbiorowości ludzkiej. Wobec niepodjęcia przez normodawcę próby ustalenia tego sposobu – jego wyznaczenie winno stanowić nie tylko punkt odniesienia dla analiz regulacji prawnych posługujących się terminem „potrzeba”, ale także dla działań prawodawczych. Nadanie mu statusu „drogowskazu” do stosowania nowej kategorii, za jaką uznać należy „prawo

zaspokajania potrzeb” przez jednostki samorządu terytorialnego, musi sprzyjać prawidłowości realizacji zadań publicznych przez samorządy.

Poszukiwanie odpowiedzi na powyższe pytania wyznacza ramy analiz, sprowadzonych do płaszczyzny samorządu terytorialnego (widocznej zwłaszcza w zakresie jego zadań i obowiązków). Służy temu także – dokonane w prezentowanej monografii – skonstruowanie elementów modelu instytucjonalno-prawnego zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych, obrazującego sposób „wyrażania w prawie” potrzeb mieszkańców przez polskiego prawodawcę. Tak więc skonkretyzowanie zasadniczych elementów tego modelu stanowi cel pośredni niniejszej pracy, mający przyczynić się do realizacji celu głównego. Rezultat tak wyznaczonych ram problemu badawczego stanowić będzie kryterium oceny: przejrzystości, spójności oraz konsekwencji w stosowaniu przez prawodawcę określonej antropologicznej wizji potrzeb.

Założony cel pracy zdeterminował metodologię badań, jako że dążąc do jego realizacji za konieczne uznano oparcie się przede wszystkim na metodzie formalno-dogmatycznej badania prawa. Posłużyła ona jako narzędzie analizy niemal stuletniej praktyki legislacyjnej (a do pewnego stopnia również zamysłu) polskiego normodawcy odnośnie do posługiwania się zwrotem „zaspokajanie potrzeb”, będącej przedmiotem części pierwszej opracowania. Posłużyła również do charakterystyki zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych dokonującego się w płaszczyźnie samorządowej, wraz z wyszczególnieniem i sklasyfikowaniem najistotniejszych rodzajów zaspokajanych potrzeb, którym to zagadnieniom poświęcono czwartą część pracy.

W badaniach oparto się także na podejściu teoretyczno-analitycznym, które sprowadzono do badania istotnych kategorii ontologicznych nauki prawa, w tym nauki prawa administracyjnego, zawartych zwłaszcza w części trzeciej pracy. Podejście to znajduje zastosowanie także w kontekście pozaprawnych dyscyplin naukowych, ujętych w części drugiej. Założono bowiem, że na gruncie normatywnym odnaleźć można nie tylko wystarczająco dużo przesłanek przyjęcia przez prawodawcę określonej wizji potrzeb ludzkich, ale również, że jakkolwiek przyjęta przez niego wizja nie może (a co najmniej nie powinna) abstrahować od dorobku dziedzin wiedzy i dyscyplin naukowych, których przedmiotem refleksji uczyniono człowieka i jego potrzeby. Taka postawa badawcza pozwala na właściwe wyznaczenie ram prawnych pojmowania „potrzeb”. Tworzy zarazem zasadniczy punkt odniesienia dla formułowania wniosków wyprowadzanych z obowiązującej regulacji prawnej. W tym kontekście tytułem uzupełnienia wskazać trzeba, że badanie rzeczonych kategorii uwzględnia odwołania do konstatacji zapadłych zarówno na gruncie polskiej, jak i europejskiej oraz światowej nauki. Postawa badawcza odwołująca się do tego dorobku nie wymaga – dokonując oceny tego stanu rzeczy – szerszego uzasadniania.

Analizie poddano także dorobek orzeczniczy, w którym poszukiwano sposobu rozumienia omawianej kategorii potrzeb. Przyjęto bowiem, że pożądana kompleksowość badań nie jest celem samym w sobie i wymusza prócz analiz języka prawnego także badanie języka prawniczego. Stąd skoncentrowano się na języku doktryny (nauki) i języku orzecznictwa.

OSIĄGNIĘTE WYNIKI BADAŃ ZAWARTE W PREZENTOWANEJ MONOGRAFII:

Realizacja założonego celu pracy w pierwszej kolejności ukierunkowała proces badawczy na konieczność ustalenia kontekstu znaczeniowego, w jakim polski prawodawca posługuje się terminem „potrzeba”. Realizacji tego zadania poświęcono część pierwszą prezentowanej monografii. W związku z tym, analizom szczegółowym poddano znacznie szerszy materiał normatywny aniżeli obejmujący jedynie aktualne regulacje prawne, dotyczące problematyki organizacji i funkcjonowania samorządu terytorialnego. Zakres badań objął bowiem legislację okresu dwudziestolecia międzywojennego, państwa socjalistycznego, jak również akty prawne uchwalone już po przemianach ustrojowych w 1989 roku. Metoda kwalifikacji i wyboru aktów prawnych do dalszych analiz sprowadzała się do doboru tych, w których normodawca odniósł się do problematyki potrzeb, regulując różne sfery życia publicznego. Uznano, że jedynie tak szeroko zakreślone ramy deskrypcji i krytycznej analizy stanu prawnego są warunkiem koniecznym zrealizowania założonego celu badawczego.

Przeprowadzone analizy umożliwiły sformułowanie wniosku o znacznej łatwości, z jaką polski normodawca posługiwał się (i nadal posługuje) pojęciami „potrzeba” czy „zaspokajanie potrzeb”, nie dokonując jednocześnie doprecyzowania ich znaczenia. Jak wykazano, najczęstszym sposobem wyrażenia potrzeb przez normodawcę – wyraźnie dostrzegalnym w polskim prawodawstwie poczynając od okresu międzywojennego – jest wskazanie rodzaju potrzeb (np. *potrzeby życiowe, potrzeby gospodarcze, potrzeby wyższych uczelni zawodowych*), bez jednoczesnego ich definiowania, ale także i bez jakiegokolwiek eksplikacji ich istoty na gruncie prawnym.

Co więcej, przeprowadzone badania jednoznacznie dowiodły, że posługiwanie się przez normodawcę kategoriami „potrzeba” i „zaspokajanie potrzeb” nie służy wyłącznie wyrażaniu potrzeb ludzkich. Kategorie te są bowiem łączone również z określonymi procesami, stanami oraz zjawiskami o charakterze np. gospodarczym, społecznym czy też politycznym. Dowodów na powyższy „nieosobowy” – jak go określono – kontekst posługiwania się kategorią „potrzeb” dostarczyło już normodawstwo międzywojenne. Wskazywano w nim w szczególności na różnego rodzaju „zapotrzebowania” czy „niezbędności”, powiązane przede wszystkim z procesami gospodarowania (np. *potrzeby własnego gospodarstwa lub przedsiębiorstwa, zaspokajania własnych potrzeb głównego zakładu przemysłowego kupca, potrzeby głównej produkcji*).

Badania wykazały także, że ta swoista „antropologizacja” systemu gospodarczego uległa znacznemu zdynamizowaniu w okresie normodawstwa socjalistycznego. System ten był bowiem traktowany jak żywy organizm cechujący się określonymi potrzebami, a zarazem ideologicznie sprzęgnięty z organizmem społecznym. Potrzeby tego ostatniego traktowane były z kolei jako punkt odniesienia dla potrzeb aparatu gospodarczego. Charakterystycznymi elementami stylizacji ideologicznej aktów prawnych okresu państwa socjalistycznego – co podnoszono w toku badań – było uczynienie z *potrzeb społecznych* istotnej kategorii politycznej, traktowanej co do zasady równoważnie z innymi potrzebami, eksponowanymi przez prawodawcę socjalistycznego (np. *potrzeby gospodarki narodowej, potrzeby obrony państwa, potrzeby bezpieczeństwa państwa, potrzeby społeczno-gospodarcze*). To w tym

właśnie politycznym charakterze upatrywać należy źródeł niejasności (czy braku precyzji) znaczeniowej co do treści pojęcia „potrzeby społeczne” i – co za tym idzie – zakresu tego pojęcia. Treści, dodać należy, opartej nie o koncepcje (teorie) potrzeb ludzkich (występujące na gruncie innych nauk – socjologii, filozofii, ekonomii czy nawet prawa), lecz wyznaczanej przez programy partii rządzącej. Pomimo inaczej brzmiących deklaracji, potrzeby ludzkie w rzeczywistości pozostawały w całym tym okresie na drugim planie.

Przeprowadzone badania normodawstwa okresu państwa socjalistycznego wykazały nadużywanie posługiwania się pojęciem „potrzeba”. Co gorsza, pojęcie to zostało sprzęgnięte ze zjawiskiem narastającego przenikania do treści aktów prawnych sloganów politycznych czy wręcz propagandowych. Powstały w ten sposób rozdzźwięk pomiędzy rzeczywistością a propagandowym wymiarem prawodawstwa okresu państwa socjalistycznego sprowadził kategorię „potrzeb” do roli jednego z wielu *słów-narzędzi* specyficznej nomenklatury tamtego okresu. Regulacji tych nie można zatem przyjmować jako źródła prostego odkodowywania z tekstu prawnego znaczenia pojęcia „potrzeba”. Krytyczny stosunek do powyższej praktyki legislacyjnej wyznaczył nakaz szczególnej ostrożności w braniu pod uwagę znaczenia pojęcia „potrzeba” występującego na gruncie ówczesnego prawodawstwa. Stwierdzono, że wymóg stałego uwzględniania specyficznego kontekstu historycznego, w jakim przedmiotowe regulacje powstawały musi rzutować na ocenę ich przydatności dla tytułowego zakresu analiz.

Inaczej rzecz się ma z późniejszymi regulacjami prawnymi. Ustalono bowiem, że nasycenie elementami ideologicznymi z czasem malało, by po przemianach ustrojowych przełomu lat 80. i 90. XX wieku ostatecznie zaniknąć. W miejsce deklaracji politycznych i propagandowych do treści unormowań prawnych wprowadzono potrzeby realne, znajdujące wyraz w rzeczywistości społecznej. We współczesnym prawodawstwie widoczne jest także wyraźne odchodzenie od wcześniej eksponowanego „nieosobowego” traktowania potrzeb i ich zaspokajania. Potrzeby „nieosobowe” występujące w aktualnej stylizacji normatywnej stały się środkiem do zaspokajania potrzeb jednostek i zbiorowości ludzkich.

Powyżej określone etapy periodyzacji, w które wpisano analizy szeroko pojmowanej kategorii „potrzeb”, skłoniły do postawienia pytania o zasadność obranego zakresu badań aktów prawnych. Wnioski, jakie zostały sformułowane po ich przeprowadzeniu, nie pozostawiają jednak wątpliwości, że jedynie zaprezentowane ujęcie *sensu largo* umożliwia ukazanie zróżnicowanego podejścia ustawodawcy (w poszczególnych okresach) do problematyki potrzeb i ich zaspokajania. Bez tego typu zabiegu prowadzone badania nie byłyby pełne, a ponadto pozbawiłyby dokonane w charakteryzowanej pracy ustalenia swoistego historycznego i ewolucyjnego zarazem charakteru. Niemożność odniesienia obowiązujących aktów prawnych do tego co – w uproszczeniu – już było, zubożyłoby analizy, utrudniając tym samym całościową ocenę normodawstwa polskiego w odniesieniu do problematyki potrzeb.

Prócz spostrzeżeń w powyższym zakresie, szczególne miejsce poświęcono także ważkiej kwestii hierarchizacji potrzeb. Prowadzone badania doprowadziły do istotnych ustaleń w zakresie sposobu kwalifikowania potrzeb przez normodawcę. Dla przypomnienia na wstępie ujęto je w problem badawczy wyrażony pytaniem, czy ustawodawca widzi je jako

równoważne czy też jako hierarchicznie uporządkowane, według określonych determinant. Ustalenia te, w stosunku do potrzeb ludzkich, stanowiły punkt odniesienia dla późniejszych ocen ewentualnej zgodności (podobieństwa, identyczności) hierarchiczności potrzeb na gruncie normatywnym z koncepcjami potrzeb ludzkich budowanych poza obszarem prawa.

Rozstrzygając powyżej sygnalizowaną kwestię można stwierdzić, że analizy stanu prawnego jednoznacznie uwidoczniły brak normatywnie wyrażonej hierarchii potrzeb przyjmowanej przez polskiego prawodawcę. W aktach prawnych okresu międzywojnia incydentalnie odnaleźć można co prawda zespolenie kategorii „potrzeb” ze znajdującym się w tle założeniem pewnej ich hierarchiczności. Mianowicie, używając zwrotu „zachowanie *należytej* kolejności” w zaspokajaniu potrzeb (np. *potrzeb miejscowych*), ustawodawca przesądzał, że tę należyłą kolejność wyznaczała hierarchia *istotności* potrzeb (np. „zaspokajanie *najbardziej istotnych* potrzeb”). Determinowała ona kolejność zaspokajania potrzeb, wyznaczając zarazem dyrektywy działania o uporządkowanym charakterze. Na tym jednak normodawca poprzestawał, nie dokonując szerszej eksplikacji w tym zakresie, co należy ocenić krytycznie. Z bardziej wyraźnymi odesłaniami do hierarchii potrzeb można było się spotkać w normodawstwie okresu państwa socjalistycznego (np. ustawodawstwo dotyczące planowej gospodarki narodowej). Odesłania te miały jednak wyłącznie wymiar propagandowy, pozostający bez żadnego związku z hierarchiami potrzeb ustalonymi na gruncie nauki, co zdecydowanie osłabiało ich przydatność badawczą.

Podsumowując powyższe zauważyć należy, że przeprowadzone analizy materiału legislacyjnego jednoznacznie wskazały na szeroki, wieloaspektowy i różnokontekstowy charakter posługiwania się kategoriami „potrzeba” i „zaspokajanie potrzeb”, współistniejący z brakiem definicji legalnej pojęcia „potrzeba”, jak i z brakiem jakiegokolwiek objaśnienia, na czym polega zaspokajanie potrzeb. Niewyrażenie przez polskiego ustawodawcę spójnej prawnej wizji potrzeb, jak i ich hierarchicznego ujęcia, skłoniło do stwierdzenia, że pojęcia: „potrzeba” czy „potrzeby” i budowane na nich zwroty (np. zaspokajanie potrzeb społecznych) stały się przez dziesięciolecia nadużywania „sloganem legislacyjnym”. Zdominował on, w bardzo wielu przypadkach treść unormowań, uniemożliwiając zarazem jej odcodowanie w procesie wykładni.

Jak powyżej wskazano, niemożność wyznaczenia (mimo przeprowadzonych pogłębionych analiz jurydycznych) sposobu rozumienia terminu „potrzeba”, którym powszechnie posługuje się polski prawodawca, dała asumpt do sięgnięcia na grunt ustaleń zapadłych w innych naukach. Ze względu na dość specyficzny (to jest odległy *stricte* prawniczeniu) charakter przedmiotowego terminu zdecydowano o konieczności poszukiwania jego znaczenia w ugruntowanych poglądach prezentowanych przede wszystkim w filozofii, psychologii, socjologii, ekonomii czy w teorii organizacji i zarządzania, przy czym dobór wskazanych perspektyw badawczych – co trzeba zaznaczyć – nie jest przypadkowy. Przemawia za nim choćby fakt, że próba poznania potrzeb człowieka, związanych z jego naturą, od zarania dziejów stanowiła przedmiot zainteresowania wielkich myślicieli, którzy na człowieku i jego naturze koncentrowali swoje refleksje. Stąd też analizom wskazanych płaszczyzn – którym jako perspektywom pozaprawnym nadano ważne, choć jedynie subsydiarne względem całości znaczenie – poświęcono drugą część pracy. Dodać należy, że zaprezentowanie sposobu ich postrzegania w wyznaczonym zakresie potraktowano jako

warunek konieczny, choć niewystarczający ku temu, by precyzyjnie zgłębić, jakim rozumieniem terminu „potrzeba” kieruje się polski prawodawca czyniąc z niego termin języka prawnego. Nie ograniczając w żaden sposób dalszych analiz jurydycznych przyjęto, że nie jest tak, iż rozważania prawnicze pozostają obojętne na ustalenia innych nauk. Nie jest również i tak, że pomiędzy prawem a innymi naukami nie zachodzi pewne sprzężenie zwrotne. Nawet bez prowadzenia pogłębionych badań w tym zakresie jest nader oczywiste, że prawo nie funkcjonuje w próżni i nie może pozostawać obojętne na potrzeby człowieka i ich naturę, której badania wykraczają poza instrumentarium nauk prawnych. Odwracając wskazaną optykę daje się stwierdzić, że także i osiągnięcia innych nauk, przenikając do powszechnego obiegu, wzbogacają zasoby pojęciowe, w tym zasoby języka prawnego i prawniczego.

Co za tym idzie, przeprowadzone badania poświęcone pozaprawnym perspektywom pojmowania potrzeb wykazały dość wyraźnie rysujące się relacje między poszczególnymi naukami, które za swój przedmiot obrały problematykę potrzeb. I tak, na gruncie filozofii wyłania się fundamentalny obraz istoty bytu człowieka, jego natury i postrzeganych przez jej pryzmat potrzeb człowieczych, osobowych, ludzkich itd. Na gruncie psychologii natomiast potrzeby te zostają skonkretyzowane i związane z określonymi stanami psychofizycznymi, odruchami, mechanizmami myślenia i działania. W perspektywie ekonomicznej, świat naznaczony rzadkością dóbr wymusza dokonywanie wyborów determinowanych potrzebami, zaś na gruncie teorii organizacji i zarządzania następuje ich wartościowanie z nastawieniem na określenie znaczenia poszczególnych potrzeb jako czynników sprawnego funkcjonowania, skutecznego działania, dążenia do tak czy inaczej określonych celów. Na gruncie socjologii z kolei, dokonywana może być ocena i rozróżnienie tych potrzeb, które mają swoje społeczne źródło i wspólnotową realizację, co istotne, gdy przedmiotem badań stają się *potrzeby zbiorowe*.

Takie odpoznanie potrzeb w pozaprawnych perspektywach – mając w tle pytanie o ich przełożenie i wpływ na język prawny i prawniczy – doprowadziło do wykazania, że ponad wszelką wątpliwość pojęcie „potrzeba” (czy szerzej „potrzeby ludzkie”) pojawiło się w tekstach prawnych z całym bogactwem swoich znaczeń, ustalonym już przez filozofów, psychologów, socjologów czy ekonomistów. Co za tym idzie, a co ważne z punktu widzenia postawionych celów badawczych pracy, pojęcia te winny być zatem rozpoznawane tak, by ostatecznie wyznaczony w toku wykładni prawa sposób ich rozumienia nie był przypadkowy, niepełny czy, co gorsza, błędny. Proces ustalania znaczenia treści pojęć prawnych – jak wykazano – spełniać musi wymogi wszechstronności, pełności i proporcjonalności, pociągając za sobą nakaz tym bardziej pogłębionych analiz, badań i wnioskowań, z im bardziej złożoną kategorią (pojęciem) ma się do czynienia. Nie ulega przy tym wątpliwości, że tytułowa kategoria do takiej grupy przynależy. Stąd wykazano, że jedynie komplementarne wykorzystanie ustaleń nauk pozaprawnych przy dokonywaniu wykładni tekstu prawnego staje się nie tylko kluczowym środkiem ustalenia znaczenia pojęcia „potrzeba” na gruncie normatywnym, ale zarazem uzasadnioną metodologicznie koniecznością.

Podsumowując powyżej opisane badania, będące składową drugiej części pracy, zauważyć trzeba, że realizacja zamysłu poddania analizie problematyki pozaprawnych perspektyw pojmowania potrzeb potwierdziła zasadność przyjętego założenia. Nie ulega

bowiem wątpliwości, że im lepsze (w znaczeniu: bardziej wszechstronne, interdyscyplinarne) rozpoznanie potrzeb, tym większa szansa na uzyskanie rezultatu w postaci spójnego systemu norm, skutecznie realizujących wartości istotne dla wspólnot samorządowych i ich mieszkańców. Prowadzone rozważania nie stanowiły zatem celu samego w sobie. Będąc teoretycznym tłem dla dalszych wywodów, dały podstawę do odkodowania znaczenia konstytucyjnego zwrotu „zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych”, co dokonało się w dwóch kolejnych częściach pracy, mających już *stricte* jurydyczny charakter.

I tak, w części trzeciej prezentowanej monografii, ciężar analiz przeniesiony został na grunt nauki prawa administracyjnego. Przyjęty za punkt wyjścia aksjologicznie uporządkowany system celów prawa administracyjnego, w którym osadzona została problematyka potrzeb ludzkich unaoczniał kardynalne powiązania pomiędzy kategoriami „potrzeb” i „samorządu terytorialnego”. Uznaniu „dobra człowieka” za podstawową wartość prawa administracyjnego towarzyszyło wykazanie możliwości przełożenia go na dobro indywidualne (interes indywidualny) i dobro wspólne (interes publiczny), a także na powiązanie go ze znajdującymi się w tle, determinującymi je potrzebami ludzkimi. Powiązanie to wynikało z uznania, że za dobrami: indywidualnym i wspólnym, kryją się potrzeby – odpowiednio: indywidualne i zbiorowe. Tak określone źródła legitymizacji kategorii „potrzeb” na gruncie administracyjnoprawnym stanowiły kolejny – niezwykle doniosły – element implikujący określony sposób ich pojmowania.

Z kolei osadzenie problematyki zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych w perspektywie konstytucyjnej stanowiło podstawę ustaleń co do kształtującego wpływ zasad (subsydiarności, decentralizacji, samodzielności) oraz norm wyrażonych w najwyższym akcie normatywnym na kategorię „zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych”. Szczególnie doniosłym rezultatem przeprowadzonych badań było wykazanie zasadniczego, wręcz konstrukcyjnego wpływu zasady subsydiarności na samorządowy system zaspokajania potrzeb, w którym władza publiczna istnieje nie po to, by wyręczać (zastępować) jednostki (społeczności) w zaspokajaniu ich potrzeb, lecz by je wspierać i udzielać pomocy wówczas, gdy nie są w stanie zaspokoić potrzeb, dzięki wykorzystaniu własnych sił i środków.

Kolejnym, szczególnie ważnym dla realizacji założonych celów pracy ustaleniem badawczym było zakwalifikowanie zwrotu „zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych”, jakim – dla przypomnienia – posłużył się ustrojodawca w art. 166 ust. 1 Konstytucji RP, jako klauzuli generalnej. W rezultacie powyższej kwalifikacji ustalono, że – tak jak w innych klauzulach generalnych – w przypadku klauzuli „zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych” pojawia się konieczność uwzględnienia wkraczającej za jej pośrednictwem do nauki prawa pewnej aksjologii zewnętrznej, stającej się integralnym elementem procesu stosowania prawa.

Przeprowadzone analizy uwypukliły zarazem, że w przypadku klauzul generalnych warstwa semantyczna odnosząca się do ustalenia znaczenia całego wyrażenia odgrywa mniejszą rolę niż to ma miejsce w typowych, sformalizowanych wyrażeniach języka prawnego, a w miejsce semantycznej klaryfikacji tych wyrażen pojawia się wymóg zakreslenia pola aksjologicznego, w którym mieszczą się wartości identyfikowane w procesie wykładni takiego pojęcia. Kluczową konsekwencją tak obranego zakresu badań jest przyjęcie

za centralny punkt odniesienia stanowiska uznającego, że wartość pozasystemowa – pozostająca poza aksjologią wyrażoną bezpośrednio w przepisach prawnych – może być elementem katalogu źródeł, z których rekonstruowane są normatywne podstawy decyzji w zakresie stosowania prawa. Stanowisko to – w sposób niekwestionowany – czyni zasadnymi i pożądanymi wcześniejsze badania pozaprawnych perspektyw pojmowania potrzeb.

Ustalenia dokonane w ramach przeprowadzonego procesu badawczego – zestawione z wynikami badań wyprowadzonymi z wcześniejszych części pracy – pozwoliły na sformułowanie wniosku, że choć wspólnotowy byt społeczności samorządowych ma swój niekwestionowany wymiar prawny, to stwierdzenie, że jego istota i cechy mogą być ustalone wyłącznie w oparciu o prawo pozytywne wydaje się być zbyt ryzykowne. Szczególnie wtedy, gdy przedmiotem ustalenia mają być m.in. granice wyborów rozwiązań prawnych pozostające w dyspozycji prawodawcy. Stąd poszukiwanie elementów *antropologii filozoficznej* właściwej normodawcy uznać należy za obowiązek pojawiający się wszędzie tam, gdzie prawodawca określa działania (zadania) władz publicznych względem członków społeczności samorządowej. Ustalenie bowiem tego, *co im się należy* nie może być oderwane od ustalenia tego *czego potrzebują*. Tego zaś nie da się przesądzić jedynie na podstawie tego *czego chcą*. A już na pewno nie wyłącznie na podstawie tego, co chce im dać normodawca. To ostatnie ustalenie, dla interpretatora przepisów podstawowe, dla prawnika teoretyka jest jednym z punktów odniesienia i obszarem kierowania postulatów. Formalno-prawny aspekt ustaleń w tym względzie musi być poprzedzony gruntownym rozeznaniem tych obszarów wiedzy, z których normodawca czerpie kategorie pojęciowe (a tak jest – jak udowodniono – w przypadku potrzeb) i dokonuje rozeznania społeczno-ekonomicznych skutków ich występowania (np. zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnot samorządowych).

Powyższe wyznaczniki ukierunkowały proces badawczy na konieczność stworzenia bazy konstrukcyjnej dla analiz problematyki zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych. Zabieg ten – zgodny z założeniami metodologicznymi pracy – sprowadzony został do skonstruowania i skonkretyzowania zasadniczych elementów modelu instytucjonalno-prawnego zaspokajania wskazanych potrzeb. U podstaw jego stworzenia legło przekonanie o niemożności tworzenia modelu izomorficznego, w którym odzwierciedlenie znalazłby całokształt stosunków, relacji, procesów itd. zachodzących w obrębie zaspokajania potrzeb w układzie samorządowym.

Struktura modelu instytucjonalno-prawnego zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych objęła kolejno sześć elementów, tj.: 1) podmioty, których potrzeby są zaspokajane; 2) podmioty zaspokajające potrzeby; 3) przedmiot zaspokojenia; 4) sposoby zaspokajania potrzeb; 5) formy organizacyjno-prawne zaspokajania potrzeb; oraz 6) proceduralny aspekt zaspokajania potrzeb. Poprzedzona została także nakreśleniem podstawowych założeń modelu. Te ostatnie, opierając się na pewnych fikcjach (*quasi-fikcjach*) prawnych, domniemaniach (*quasi-domniemaniach*) zakładają w szczególności, że potrzeby niezgłaszane w prawie przyjętym trybie nie istnieją, jak również, że nie ma prawnego obowiązku zaspokajania potrzeb, których normodawca nie uznał za zaspokajalne (tzn. takie, które należy zaspokoić) oraz że potrzeby zaspokojone w sposób wyznaczony standardem prawnym są zaspokojone całkowicie (są traktowane, jakby zostały w zupełności zaspokojone).

Zgodnie z ujęciem modelowym, podmiotami, których potrzeby mają być zaspokajane są wspólnoty samorządowe tworzone przez mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego. W kategorii wspólnot samorządowych kryją się zarówno aspekty indywidualne, jak i zbiorowe – obejmując zakresem podmiotowym zarówno indywidualnych mieszkańców korporacji terytorialnych, grupy mieszkańców dające się wyodrębnić ze względu na różne kryteria (np. zamieszkiwanie na części terytorium czy wspólnotę interesów), jak i ogół mieszkańców rozumiany jako społeczność (pełna wspólnota podmiotowa) wyodrębniona w oparciu o fikcję identyczności potrzeb i zintegrowania korporacji.

Obowiązki władz publicznych w odniesieniu do wymienionych grup podmiotów nie różnią się co do charakteru prawnego, lecz ewentualnie ze względu na specyfikę potrzeb indywidualnych i zbiorowych czy sposobu zaspokajania i formy organizacyjno-prawnej działań zaspokajających.

W obowiązującym stanie prawnym istnieją podstawy do zakreslenia zdecydowanie szerszego (niż tylko obejmującego struktury władz publicznych) katalogu podmiotów wykonujących zadania służące zaspokajaniu potrzeb wspólnot samorządowych. Ta zmiana struktury podmiotowej administracji publicznej, zajmującej się zaspokajaniem potrzeb wspólnot lokalnych i regionalnych, wyznacza nowy samorządowy system organizacyjny zaspokajania potrzeb, oparty o wielość i zróżnicowanie tworzących go podmiotów, ich różnorodność organizacyjno-prawną, możliwość stosowania różnorodnych form działań, elastyczność i otwartość na nowe sposoby zaspokajania potrzeb indywidualnych i zbiorowych itd.

Podmiotom, których potrzeby są w danym systemie prawnym zaspokajane w zasadzie jest obojętne w jakiej formule (publicznoprawnej, prywatnoprawnej, mieszanej) to się dokonuje. Formuła publicznoprawna niesie ze sobą, co prawda, proceduralne utrudnienia, ale zarazem większą – gwarantowaną celami władz publicznych – pewność zaspokojenia. Swoboda uznania administracyjnego jest tu w coraz większym stopniu ograniczana standardami minimów zaspokojenia potrzeb i społecznymi środkami kontroli.

Przedmiotem zaspokojenia w skonstruowanym modelu są potrzeby ludzkie (jednostkowe, zbiorowe). Spośród różnych formuł pojmowania potrzeb na gruncie polskiej doktryny prawa administracyjnego, jakie zostały zbadane w pracy, dla analiz przyjęto ich rozumienie jako obiektywnych warunków istnienia i funkcjonowania (tj. jako to, co nieodzowne lub przydatne w ludzkim życiu), jako warunków uzyskania optymalnej sprawności w zachowaniu siebie i w zapewnieniu własnego rozwoju. Taka definicja nie tylko stanowi klamrę spinającą prawne i pozaprawne perspektywy analiz, ale nade wszystko ukazuje, że kategorii „potrzeb” nie da się analizować jedynie przez pryzmat regulacji prawnych.

Potrzeby w modelu instytucjonalno-prawnym zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych ujęte zostały w trojakiej postaci, tj. jako: 1) potrzeby indywidualne poszczególnych mieszkańców, 2) potrzeby zbiorowe występujące w obrębie pewnych grup mieszkańców wspólnoty (zbiorowe „potrzeby mniejszościowe”) oraz 3) potrzeby zbiorowe wspólnoty samorządowej – pojmowane albo jako występujące powszechnie u członków

wspólnoty (uwzględniające sumę potrzeb indywidualnych pomniejszoną o potrzeby indywidualne kolidujące z interesem zbiorowości), albo jako ujawniające się wyłącznie w warunkach funkcjonowania wspólnoty (potrzeby wynikające ze specyfiki organizacji życia zbiorowego).

Powyżej wskazany sposób pojmowania potrzeb – zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i zbiorowym – najpełniej odpowiada konstytucyjnej formule samorządowych zadań własnych służących zaspokajaniu wszelkich potrzeb wspólnot samorządowych. Towarzyszy mu co prawda pewna fikcja, że zaspokajanie potrzeb wspólnoty zaspokaja potrzeby indywidualne jej członków, a zaspokajanie potrzeb indywidualnych składa się na zaspokajanie potrzeb wspólnoty, jeżeli te pierwsze mieszczą się w granicach ustawowo zakreślonych potrzeb wspólnotowych. W tej wizji dopełniających się (komplementarnych) działań władz samorządowych, ukierunkowanych na zaspokajanie potrzeb, jakie normodawca uznał za zaspokajalne, najpełniej realizowany jest podstawowy cel działań administracji samorządowej i podstawowa, wyrażona w nich wartość – dobro człowieka.

W modelu instytucjonalno-prawnym zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych za podstawę kategoryzacji potrzeb posłużyła analizowana w pracy koncepcja hierarchicznej struktury potrzeb ludzkich *A. Masłowa*, dopełniana ustaleniami *V. Henderson* (skrótowo określana koncepcją *Maslow-Henderson*). Jej zastosowanie w modelu wymagało jednak pewnych normatywnie uzasadnionych modyfikacji. Polegały one, z jednej strony, na uwzględnieniu potrzeb zakwalifikowanych jako relewantne prawnie, przy jednoczesnym pominięciu tych, których charakter wymyka się jakiegokolwiek normatywizacji i którym nie odpowiadają wprost żadne z zadań publicznych, realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego. W ten sposób, w ramach instytucjonalno-prawnego modelu zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych wyodrębnione zostały potrzeby: 1) fizjologiczne, 2) bezpieczeństwa, 3) afiliacyjne, 4) wiedzy, 5) estetyczne oraz 6) potrzeby samorealizacji. Z drugiej zaś strony, model wymagał uwzględnienia potrzeb zbiorowych, niewystępujących we wzorcu *Masłowa-Henderson*, a ujawniających się jedynie we wspólnocie. Potrzeby te, określone w modelu jako infrastrukturalne, stanowią wyraz tego, co nieodzowne lub przydatne mieszkańcom w warunkach życia wspólnotowego. Ich zaspokojenie następuje zarówno poprzez dostęp do niezbędnej infrastruktury (np. komunikacyjnej, sieciowej itd.), jak i przez korzystanie z wyspecjalizowanych struktur (organizacji) publicznych, zaspokajających równocześnie potrzeby wielu członków wspólnoty (np. urzędnika i obiekty użyteczności publicznej).

Pomimo tego, że polski ustawodawca dostrzegł rangę określonych rodzajów potrzeb (np. egzystencjalnych), czemu dał wyraz w stosowanych określeniach przymiotnikowych, to nie da się jednak wskazać prawnego wzorca zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych, opartego o jedną potrzebę dominującą. Zatem odmiennie niż to ma miejsce w przypadku teorii potrzeb *A. Masłowa* (dla przypomnienia – opartej o wyraźną hierarchię potrzeb), ustawodawca, tworząc listę samorządowych zadań publicznych nie wskazuje wzajemnych zależności między potrzebami na nią się składającymi (np. pierwszeństwa, determinacji itd.). Podobnie, nie sposób traktować wykazu zadań własnych zawartych w samorządowych

ustawach ustrojowych jako listy zawierającej ustaloną konieczną kolejność zaspokajania potrzeb.

Przeprowadzone badania pozwoliły na wyróżnienie dwóch zasadniczych sposobów zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych polegających na: 1) dostarczaniu mieszkańcom określonych dóbr zaspokajających ich potrzeby oraz 2) umożliwieniu korzystania z określonych dóbr.

Za istotę pierwszego z nich uznany został normatywny obowiązek podjęcia przez podmioty zobowiązane działań pozytywnych (faktycznych świadczeń) mających na celu dostarczanie mieszkańcom, stosownie do przyznanych im praw lub rzadziej nałożonych obowiązków, określonych dóbr (materialnych lub niematerialnych) bezpośrednio (wprost) zaspokajających ich potrzeby. Uznano zarazem, że u podstaw realizacji tego sposobu zaspokajania potrzeb znajduje się przyznanie prawa do otrzymania pewnych świadczeń (materialnych lub niematerialnych) – które może być połączone z instytucjonalnymi gwarancjami wyegzekwowania tego prawa (prawo podmiotowe połączone z roszczeniem jego realizacji).

Za istotę drugiego ze wskazanych sposobów zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych uznano z kolei umożliwienie korzystania z określonych dóbr (rzeczy publicznych) udostępnianych przez podmioty zobowiązane do zaspokajania potrzeb mieszkańców. W tym przypadku, rzeczy publiczne udostępniane są powszechnie (każdemu) i w każdych okolicznościach, zaś dostęp do nich jest co do zasady nieodpłatny i nie zależy od spełniania określonych prawem warunków.

Przeprowadzone badania umożliwiły wyprowadzenie wniosku o różnorodności rozwiązań instytucjonalno-organizacyjnych w ramach sposobów zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych z wyraźną dominacją jednego, określonego jako „zaspokajanie mnogie”. Konstrukcja ta, przyjmująca, że dana potrzeba jest równocześnie zaspokajana przez wielu członków wspólnoty, zakłada jednocześnie konieczność stworzenia instytucji (struktur) równoczesnego („mnogiego”) zaspokajania potrzeb, uznanych przez normodawcę za zbiorowe – przy jednoczesnym, nieograniczonym dostępie do nich dla członków wspólnoty. Za cechą charakterystyczną zaspokajania mnogiego uznano, że zainteresowani nie uzyskują możliwości wyłączonego, indywidualnego korzystania z udostępnianych im dóbr, lecz posiadają jedynie udział w korzystaniu z dobra przeznaczonego do zaspokajania potrzeb pewnej grupy osób.

Analiza form organizacyjno-prawnych zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych wskazała na wielość stosowanych rozwiązań, warunkowaną jedynie tym, by dana forma była należyta i przydatna do realizacji określonego celu oraz by na gruncie prawnym nie występowały ograniczenia (wyłączenia) co do możliwości jej zastosowania. Adekwatny dobór formy organizacyjnej do rodzaju zaspokajanych potrzeb uznano za warunek *sine qua non* nie tylko właściwego (zwłaszcza racjonalnego i gospodarnego) zrealizowania zadania – ale przede wszystkim za warunek osiągnięcia jak najlepszego (najwyższego) poziomu zaspokojenia potrzeb wspólnoty samorządowej.

Wreszcie, ostatni z elementów modelu instytucjonalno-prawnego, ukazał procedury umożliwiające dochodzenie do zaspokajania potrzeb mieszkańców (członków wspólnot samorządowych). W tym kontekście w szczególności zwrócono uwagę na fakt, że procedury te mogą wynikać bezpośrednio z przepisów powszechnie obowiązujących rangi ustawowej lub z aktu normatywnego wydanego na podstawie ustawy. Wyróżnione zostały także procedury zdeterminowane prawnie – wyrażające się ich odrębnym skodyfikowaniem, jak i procedury nieskodyfikowane.

W odniesieniu do tych ostatnich ustalono, że w unormowaniach postępowań prowadzących do zaspokajania potrzeb znajdują się liczne odwołania do procedur wykraczających poza bazowy zbiór norm wyrażony w Kodeksie postępowania administracyjnego z 14 czerwca 1960 r.². Co więcej, do zaspokajania potrzeb prowadzić może również procedura realizacji określonych świadczeń będących działaniami faktycznymi administracji (czynności materialno-technicznych). Choć z reguły możliwość zaspokajania potrzeb zależy od inicjatywy podmiotu zainteresowanego, to od tej zasady ustawodawca wprowadza jednak pewne wyjątki, w tym zwłaszcza możliwość wszczynana postępowań *ex officio*.

Rekapitułując, celem stworzenia instytucjonalno-prawnego modelu zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych i dokonanej charakterystyki poszczególnych jego elementów było stworzenie narzędzia służącego m.in. ułatwieniu analiz złożonych problemów badawczych i zobrazowaniu istotnych składników oraz cech systemu zaspokajania potrzeb. Rezultatem jego skonstruowania jest otwarcie drogi do analiz relacji pomiędzy wyrażonymi (*explicite* lub *implicite*) prawnie potrzebami a samorządowymi zadaniami publicznymi oraz wynikającymi z nich działaniami (zaniechaniami) służącymi zaspokajaniu potrzeb wspólnot samorządowych.

W zgodzie z założeniami modelu instytucjonalno-prawnego zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych potrzeby wspólnot wyrażone są bowiem w zadaniach publicznych (wynikają z zadań publicznych) jednostek samorządu terytorialnego.

W związku z powyższym, konieczne stało się dopełnienie rozważań w przedmiocie skonstruowanego modelu charakterystyką poszczególnych obszarów zadań publicznych jednostek samorządu terytorialnego.

Ustawodawca, przyjmując bardzo liczne przepisy zawierające wskazanie zadań jednostek samorządu terytorialnego i określające konkretne czynności ich organów, w zdecydowanej większości przypadków (a wobec mnogości aktów prawnych można powiedzieć, że prawie w ogóle) nie łączy wprost tych zadań i czynności z potrzebami wspólnot samorządowych i ich członków. Związek ten – tak oczywisty – jest przejawem dorobku doktryny i efektem ustaleń teoretyków prawa (zwłaszcza prawa administracyjnego). Znamienne są przy tym tytuły ustaw określających wspomniane zadania, w których nie pojawiają się – w żadnym przypadku – wyrażenia „potrzeba” czy „zaspokajanie potrzeb” mieszkańców (gminy, powiatu, województwa samorządowego). Zawierają one wyrażenia odnoszące się do pewnego typu zadań (funkcji) lub warunków działania (np. o planowaniu

² Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 23.

rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży; o pomocy społecznej; o świadczeniach rodzinnych; o przeciwdziałaniu narkomanii; o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi; o ochronie zdrowia itd.). Niekiedy akty prawne wskazują na system zorganizowania zadań publicznych administracji (np. o systemie oświaty) lub na warunki utrzymania standardów określonego rodzaju świadczeń na obszarze jednostki samorządu terytorialnego (np. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach), albo też na sposób zorganizowania nakazywanych działań (np. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej). W takich przypadkach można by powiedzieć, że potrzeby wspólnot samorządowych i ich członków wyrażane są w sposób wielostopniowy: poczynając od wartości (czystość i porządek), poprzez zadania (tworzenie warunków), aż do czynności (budowa instalacji). Prowadzą one w efekcie (czy wedle zamysłu normodawcy prowadzić powinny) do zaspokojenia zbiorowej potrzeby bezpieczeństwa ekologicznego, sanitarnego itp.

Istotnym problemem teoretycznym i praktycznym zarazem jest zachowanie równowagi (a być może nawet adekwatności czy kompatybilności) między *potrzebami* – *zadaniami* jednostek organizacyjnych administracji wyznaczonymi dla zaspokajania potrzeb – *kompetencjami* organów rozstrzygających a – *prawami* (ewentualnie prawami i obowiązkami) podmiotów (osób i wspólnot) uprawnionych do uzyskania dóbr i świadczeń (usług) ze strony władz publicznych, zaspokajających prawem uznane potrzeby. Jak dotąd, z uwagi na stan legislacji, trudno mówić o tego rodzaju równowadze. Zwłaszcza gdy wziąć pod uwagę nie formalnie deklarowane prawa, lecz realne warunki ich realizacji.

Na poziomie ustawowym, zadania władz samorządowych mają charakter nakazów działań pośrednich, organizacyjnych, planistycznych, informacyjno-motywujących itp. Wyrażają je normy – nakazy zobowiązujące np. do opracowania programów (m.in. gminnych) wspierania (np. rodziny), sporządzania koncepcji (np. przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii, analiz, studiów), tworzenia możliwości, zapewniania dostępu do..., dokonywania analizy (np. stanu gospodarki odpadami), zapobiegania (np. zanieczyszczeniom, bezdomności), określenia wymagań (np. w zakresie bezpieczeństwa), znakowania (np. obszarów), prowadzenia ewidencji (np. umów, na podstawie których podejmowane są czynności zaspokajające potrzeby), uchwalania regulaminów (np. utrzymania czystości i porządku), programów opieki (np. nad bezdomnymi) i sprawowanie tej opieki (np. nad zabytkami – co jednak jest bardziej działaniem nadzorczym i kontrolnym niż wykonawczym), upowszechniania i sprawowania mecenatu (np. kultury). Z zadań tak wyrażonych – poza ogólnym wrażeniem działań logistyczno-organizatorskich – nie wypływa jednak żadna informacja o tym, jakie konkretnie potrzeby (tu w szerszym rozumieniu – niezbędne warunki) mają zabezpieczać wykonywane przez administrację zadania.

Ocenę w tym zakresie komplikuje na poziomie ustawowym formuła legislacyjna, w której powtarzane są zadania tego samego typu, choć przypisane różnym rodzajom struktur administracyjnych (np. samorządów terytorialnych). Tak jest m.in. ze specyfikacją zadań przypisywanych gminom, powiatom i województwom samorządowym w obszarze zadań socjalnych (np. wspieranie rodziny), zdrowotnych (np. ochrona zdrowia), edukacyjnych (np. edukacji publicznej), porządku i bezpieczeństwa (np. ochrony przeciwpożarowej), sportu i rekreacji (np. kultury fizycznej i turystyki), transportu i komunikacji (np. transportu

zbiorowego), ekologicznym (np. ochrony środowiska), infrastrukturalnym (np. utrzymania urządzeń użyteczności publicznej), pro-obywatelskich (np. działalność na rzecz organizacji pozarządowych). Powielanie terminów i zwrotów ustawowych, bez ich indywidualizacji (dostosowania ustawowego) do struktury samorządowej (gmina – powiat – województwo) nie daje szans na zbudowanie na ich podstawie modelu aktywności poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego i ich organów, ogniskującej się wokół potrzeb wspólnot samorządowych i ich członków. Stąd w tym przedmiocie wyrażono krytyczną ocenę.

Przedmiotem badań zawartych w ostatniej – czwartej – części prezentowanej monografii były istotne na gruncie normatywnym kategorie potrzeb wspólnot samorządowych, których zaspokajanie stanowi przedmiot działalności jednostek samorządu terytorialnego. Ich wyodrębnienie, będące konsekwencją przyjętego w pracy podziału typologicznego, z założenia miało na celu uporządkować prowadzone analizy, a ponadto ukazać złożony charakter układu wzajemnych zależności między poszczególnymi potrzebami.

Prowadzone badania nakreśliły konieczność wyodrębnienia potrzeb socjalno-bytowych (ściśle powiązanych z potrzebami określanymi w koncepcji masłowskiej jako fizjologiczne), stanowiących w pewnym sensie kategorię zbiorczą, na którą składają się potrzeby egzystencjalne (potrzeby warunkowane fizjologicznie) oraz potrzeby mieszkaniowe.

Pierwsze z nich pośrednio znajdują swoje konstytucyjne zakotwiczenie w instytucji zabezpieczenia społecznego (art. 67 Konstytucji RP) i są następnie wyrażane w prawodawstwie z zakresu pomocy społecznej. Podstawowym celem, dla realizacji którego przyjmowane są regulacje prawne dotyczące pomocy społecznej jest konieczność pokonania stanu deprywacji potrzeb (nieprzewidywalnych mocą własnych uprawnień, zasobów i możliwości) i umożliwienie w ten sposób życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Badania wykazały, że aksjologia systemu pomocy społecznej znajduje wyraz w szczególności w tworzeniu rozwiązań mających zapobiec stanom zagrożenia ludzkiej egzystencji w wyniku skrajnej deprywacji potrzeb. Pojawiająca się wówczas bezwzględna konieczność natychmiastowego zaspokojenia potrzeby egzystencjalnej (fizjologicznej) staje się celem samym w sobie (bezpośrednim celem ustawodawcy), a beneficjentom świadczeń przysługuje publiczne prawo podmiotowe, któremu odpowiada prawny obowiązek władz publicznych zapewnienia wskazanych minimalnych świadczeń podstawowych.

Odnosnie do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, jako drugiej z wyodrębnionych grup potrzeb, zauważyć trzeba, że z art. 75 ust. 1 ustawy zasadniczej wynika obowiązek władz publicznych do prowadzenia złożonych i wzajemnie dopełniających się działań: strategicznych, legislacyjnych, ekonomicznych, społecznych, technicznych itd. Ich wielość, różnorodność i zróżnicowany charakter wymuszają pojmowanie ich jako: 1) stałych, 2) równoległych, 3) prowadzonych sekwencyjnie i 4) wieloskutkowych działań mających w ostatecznym rezultacie prowadzić do zaspokojenia konkretnych potrzeb.

Druga grupa potrzeb – bezpieczeństwa, ochrony i opieki (nawiązująca do masłowskich potrzeb bezpieczeństwa), wyraża potrzeby będące niemal tak samo silnymi organizatorami ludzkich zachowań, jak potrzeby fizjologiczne. W prowadzonych badaniach szczególna uwaga skierowana została na problematykę zaspokajania potrzeb zdrowotnych (bezpieczeństwa zdrowotnego) – zwłaszcza w kontekście konstytucyjnego umocowania

prawa każdego człowieka do ochrony zdrowia. Jednak za szczególnie interesujące uznać należy łączne traktowanie potrzeb bezpieczeństwa, ochrony i opieki, uwidaczniające się w przypadku zadań mających na celu przeciwdziałanie różnego rodzaju uzależnieniom (np. alkoholizm, narkomania). Normodawca daje bowiem wyraz zrozumienia złożoności potrzeb, jakie występują zarówno po stronie osoby uzależnionej, jej bliskich, otoczenia czy – sięgając szerzej – wspólnoty samorządowej.

Przedmiotową część badań domykają analizy dotyczące unormowań zbioru potrzeb kognitywno-estetycznych i składających się na nie wyodrębnionych rodzajów potrzeb (wiedzy i rozumienia, estetycznych, ładu przestrzennego i ekologicznego). Odnośnie do potrzeb wiedzy i rozumienia wykazano, że poprzez realizację celów systemu oświaty dochodzi nie tylko do zaspokajania potrzeb poznawczych, ale również do jednoczesnego zaspokajania, nierozdzielnie z potrzebami edukacyjnymi powiązanych, potrzeb wychowawczych i potrzeb opiekuńczych. Dokonane zestawienie cech systemu oświaty ze służącą realizacji jego celów samorządową strukturą organizacyjną dowiodło, że system oświaty ukierunkowany jest na równość szans w zaspokajaniu potrzeb wiedzy i rozumienia. Z kolei pomimo silnie eksponowanej na gruncie konstytucyjnym problematyki kulturalnej, akty prawne rangi ustawowej z tego zakresu niezwykle lakonicznie odnoszą się do problematyki zaspokajania potrzeb kulturalnych, zaś ewentualne odwołania do kategorii „potrzeba”, o ile w ogóle występują, nie dotyczą potrzeb ludzkich (potreb jednostek i wspólnot), lecz wiążą się np. z prawną charakterystyką pewnych działań organizatorskich, procesów technicznych itp. Ustalenia badawcze dotyczące potrzeb kognitywno-estetycznych w sposób niezwykle wyraźny uwidoczniły złożoność relacji występujących między poszczególnymi rodzajami potrzeb składających się na tę kategorię.

Kończąc charakterystykę wyników badań zawartych w prezentowanej monografii stwierdzić trzeba zauważalną „powierzchnowość ontologiczną” prawnego systemu normatywizacji potrzeb ludzkich oraz ich zaspokajania. Jest ona zastanawiająca. Zwłaszcza, gdy uwzględni się fakt, że normodawca i pozostałe władze publiczne mają do dyspozycji wystarczająco rozbudowane teoretyczno-empiryczne (i w znacznej części historycznie zweryfikowane) modele potrzeb ludzkich, społecznych systemów ich zaspokajania i instrumentacji temu służącej. W polskim systemie prawnym, wykorzystanie tych modeli jest raczej intuicyjno-przypadkowe niż przemyślane i oparte na znajomości teorii. Antropologia filozoficzna polskiego normodawcy XX. i początków XXI. wieku pozostaje nieodgadniona, albo – co najwyżej – niejasna. Nie mogą jej zastąpić budowane często *ad hoc* normy służące realizacji bieżącej polityki władzy wykonawczej państwa.

Zarówno normodawca, jak i organy stosujące prawo, stojąc w obliczu konieczności uregulowania (a potem realizowania) państwowo-samorządowego systemu zaspokajania potrzeb wspólnotowych muszą być racjonalne. Wyrażony powyżej krytyczny stosunek do teoretyczno-ontologicznej warstwy unormowań, odnoszących się do zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych, nie jest równoznaczny ze stwierdzeniem nieracjonalności normodawcy. Choć jest to trudne do zaakceptowania na gruncie założeń przyjętych w niniejszej pracy to jednak przyznać należy, że racjonalność działań normodawcy znajduje wyraz również i w konsekwentnym ignorowaniu teorii i naukowych ustaleń standardów zaspokajania potrzeb.

Powyżej wskazane stanowisko normodawcy oznacza, że spośród formuł racjonalnego postępowania przyjmuje on – jako podstawową – formułę minimalizacji nakładów. Dopełnia ją zasadą gospodarności, wedle której środki (nakłady) przeznaczone na zaspokajanie potrzeb zbiorowych społeczności samorządowych mają być maksymalnie wykorzystane. Obowiązki w tym zakresie zostały nałożone na jednostki samorządu terytorialnego. Normodawca (a szerzej władze państwowe) mniemają przy tym niesłusznie, że wyzbywają się w ten sposób (na rzecz jednostek samorządu terytorialnego) całej odpowiedzialności za stan zaspokajania potrzeb, wyrażonych w zadaniach własnych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 przywołanej na wstępie ustawy w autoreferacie (jak i w załączonym do niego wykazie) uwzględniono osiągnięcia naukowo-badawcze po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych³. Do osiągnięć tych zaliczono przygotowanie 46

³ Jednakże na dorobek przed uzyskaniem stopnia składają się następujące publikacje:

1. Kontrola obywatelska na poziomie samorządu terytorialnego [w:] Problemy prawne w działalności samorządu terytorialnego (red. S. Dolata), Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2002.
2. Standardy jakości kontroli administracji publicznej [w:] Prawo administracyjne i administracja publiczna wobec integracji europejskiej (red. J. Ślugoćki), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2003.
3. Przyczynek do rozważań nad pojmowaniem „samorządu” [w:] Księga Jubileuszowa z okazji XV-lecia Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (red. Z. Ofiarski), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.
4. O subsydiarności i samodzielności samorządu raz jeszcze [w:] Polska samorządność w integrującej się Europie (red. A. Szewczuk), Wydawnictwo Fundacja na Rzecz Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.
5. Nadzór nad powiatem grodzkim jako determinanta jego samodzielności [w:] Miasta w okresie przemian [w:] Rozwój miast i zarządzanie gospodarką miejską (red. J. Ślódczyk), Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2004.
6. The Catalogue of Fundamental Questions Concerning the Quality Control of Public Administration [w:] Public administration and Administrative Law in the Face of European Integration (red. J. Ślugoćki), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004.
7. Kontrola obywatelska w administracji publicznej – organizacyjno-prawne założenia wstępne, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – Roczniki Prawnicze Nr 15, Szczecin 2004.

A także uczestnictwo i wystąpienia na konferencjach:

1. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Administracja publiczna i prawo administracyjne wobec integracji europejskiej”, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 20-22 września 2001 (uczestnictwo z referatem).
2. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Funkcjonowanie samorządu terytorialnego”, Uniwersytet Opolski, Opole – Kamień Śląski 7 – 9 maja 2002 (uczestnictwo z referatem).
3. Zjazd Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego „Prawo do dobrej administracji”, Uniwersytet im. kar. Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Warszawa – Dębe 23 – 25 września 2002.
4. Konferencja Naukowa „Miasta w okresie przemian”, Uniwersytet Opolski, Opole 19 – 20 maja 2003 (uczestnictwo z referatem).
5. Międzynarodowa Konferencja Naukowa I Forum Samorządowe „Polska samorządność w integrującej się Europie”, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 19 – 20 kwietnia 2004 (uczestnictwo z referatem).
6. Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Swobodny przepływ osób w kontekście poszerzenia Unii Europejskiej”, Bari (Włochy) 17 – 18 maja 2004 (uczestnictwo z referatem).

publikacji, przy czym 2 z nich są na etapie prac wydawniczych. Dodatkowo wygłoszono 10 referatów na konferencjach, a w kolejnych 23 uczestniczono, będąc członkiem komitetów (rad) naukowych lub organizacyjnych, bądź moderując panele.

Nadmienić także trzeba, że szczegółowy wykaz publikacji zawiera załącznik nr 4 do wniosku o przeprowadzenie postępowania kwalifikacyjnego i obejmuje on autorstwo monografii, autorstwo i współautorstwo artykułów naukowych w czasopismach, autorstwo i współautorstwo opracowań opublikowanych w monografiach, a także współredakcję prac zbiorowych oraz autorstwo haseł w encyklopediach.

Omawiając osiągnięcia naukowo-badawcze wyróżnić można następujące nurty (obszary) prowadzonych badań naukowych – koncentrujące się wokół:

- a) **problematyki organizacji i funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki gospodarki komunalnej; relacji w jakich korporacje terytorialne pozostają ze swoim otoczeniem; transgraniczności i szerzej – współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego; organizacji i zarządzania w działalności jednostek samorządu terytorialnego,**
- b) **problematyki prawa gospodarczego publicznego, zwłaszcza prawa energetycznego,**
- c) **problematyki konsumenckiej.**

- a) **Problematyka organizacji i funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego, z uwzględnieniem problematyki gospodarki komunalnej; relacji w jakich korporacje terytorialne pozostają ze swoim otoczeniem; transgraniczności i szerzej – współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego; organizacji i zarządzania w działalności jednostek samorządu terytorialnego:**

Najszerszy zakres prowadzonych badań związany jest z problematyką organizacji i funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego. Ze względu na rozległość tematyczną tego obszaru, w jego ramach wyznaczonych zostało kilka płaszczyzn analiz szczegółowych.

Po pierwsze, przedmiotem badań uczyniona została szeroko rozumiana **problematyka gospodarki komunalnej**. Badania w tym zakresie (które w latach 2007-2013 realizowane były w formie projektu naukowo-badawczego pt. „Organizacja i funkcjonowanie sfery gospodarki komunalnej”, w ramach badań własnych o numerze: 504-235000-498, realizowanych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego), koncentrowały się na problematyce działalności gospodarczej jednostek samorządu

7. Zjazd Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego - „Europeizacja polskiego prawa administracyjnego”, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań 16 – 19 września 2004.

terytorialnego. Zaznaczyć trzeba, że nie zostały one zakończone, a efektem dotychczasowych prac są publikacje:

1. Komunalna działalność gospodarcza w teorii i praktyce [w:] Działalność gospodarcza. Kluczowe problemy (red. K. Sławik), Wydawnictwo Difin, Warszawa 2007, ss. 72-84, (autorstwo części I i II) oraz
2. O ramach komunalnej działalności gospodarczej w polskim modelu organizacji i funkcjonowania samorządu terytorialnego – wybrane zagadnienia [w:] Obrót powszechny i gospodarczy-problemy publicznoprawne i ekonomiczne (red. I. Ramus), Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych w Kielcach, Kielce 2014, ss. 241-252.

Wykazane w powyższych opracowaniach specyficzne cechy komunalnej działalności gospodarczej dowodzą jej konstrukcyjnych odmienności w stosunku do koncepcji działalności gospodarczej, jaka wyłania się z unormowań ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. W prowadzonych badaniach, poprzez wskazanie determinant komunalnej działalności gospodarczej, postawiono także szerszy problem – podstawowych założeń aksjologicznych działalności samorządu terytorialnego w sferze gospodarki komunalnej.

Ponadto konsekwentnie wykazywano znaczenie podstawowego celu gospodarki komunalnej, związanego z zaspokajaniem potrzeb mieszkańców i jego implikacji dla funkcjonowania systemu samorządu terytorialnego. Przejawem ustaleń w tym względzie są dwie publikacje, znajdujące się na etapie prac wydawniczych, a mianowicie:

3. Potrzeby wspólnot samorządowych jako wyznacznik oddziaływania władz publicznych w sferze gospodarki komunalnej [w:] Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę (red. A. Powalowski), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2016 (w druku) oraz
4. Specyfika zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych w sferze zadań użyteczności publicznej [w:] Sposoby realizacji zadań publicznych (red. B. Dolnicki), Warszawa 2016 (w druku).

Na zakres aktywności naukowej w charakteryzowanym nurcie składa się także wystąpienie konferencyjne zatytułowane:

5. Realizacja usług komunalnych na rzecz konsumentów – mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego, jakie miało miejsce na Międzynarodowej konferencji naukowej „Ochrona praw konsumenta – teoria i praktyka”, Gorzów Wielkopolski 8 kwietnia 2013 r., zorganizowanej przez Instytut Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim.

Po drugie, w ramach nurtu badań problematyki organizacji i funkcjonowania jednostek samorządu terytorialnego podejmowano także kwestię **relacji, w jakich korporacje terytorialne pozostają ze swoim otoczeniem**. Badania wskazały na wzrastającą i coraz istotniejszą rolę kooperacji jednostek samorządu terytorialnego z sektorem obywatelskim, a także na fakt otwarcia się tych jednostek na różne formy partycypacji mieszkańców w lokalnym życiu publicznym.

Z jednej strony – w prowadzonych badaniach – wskazywane były założenia konstrukcyjne oraz praktyka współpracy z organizacjami pozarządowymi, co odzwierciedlono w publikacji:

1. Współpraca samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi – wybrane aspekty prawne [w:] Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie, t. 2 (red. B. Filipiak, A. Szewczuk), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – seria: Ekonomiczne problemy usług” 2006, Nr 426, ss. 315-323).

W sformułowanych w powyższym opracowaniu wnioskach zwracano uwagę na o wiele głębszy, niż tylko proceduralny, aspekt współpracy sektora publicznego i pozarządowego, uznając organizacje pozarządowe za swoiste „podłoże” dla rozwoju współczesnej demokracji i jednocześnie za warunek *sine qua non* funkcjonowania współczesnego demokratycznego państwa prawnego.

Z drugiej zaś strony, nacisk położony został na kwestię zaangażowania mieszkańców w sprawy publiczne, dotyczące warunków ich bytowania. Zagadnienia te poruszane były w opracowaniach:

2. Europejskie standardy uczestnictwa obywateli w życiu publicznym – wybrane zagadnienia [w:] Prawa podmiotowe. Pojmowanie w naukach prawnych (red. J. Ciapała, K. Flaga-Gieruszyńska), Wydawca Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego i Wielkopolska Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna w Jarocinie, Szczecin 2006, ss. 97-104, (współautorstwo – E. Cała-Wacinkiewicz [udział każdego z autorów 50%]) oraz
3. Partycypacja mieszkańców miast w lokalnym życiu publicznym [w:] Kierunki przekształceń struktury gospodarczej i społeczno-demograficznej miast (red. J. Słodczyk, E. Szafranek), Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2006, ss. 537-548.

Badania w tym obszarze dowiodły istnienia wspólnego, europejskiego standardu uczestnictwa obywateli w życiu publicznym, wyrażającego się w spójności koncepcyjnej rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz w oczywistej i powszechnej akceptacji dla tego typu aktywności obywatelskiej na wszystkich poziomach życia publicznego (lokalnym, regionalnym, państwowym, czy europejskim). Ponadto, w drugiej z powyżej przywołanych publikacji, ciężar ustaleń ulokowany został także w analizie specyfiki „prawnych ścieżek partycypacji” odnoszących się do obszarów miejskich. Rezultatem prowadzonych badań było wykazanie wzrastającej roli partycypacji społecznej w życiu publicznym.

Prowadzone badania wykazały także zasadność, a niekiedy również konieczność, kooperacji samorządowej w układzie krajowym, jak i transgranicznym, co ujęto w publikacjach:

4. Rola miast wojewódzkich jako głównych ośrodków wzrostu społeczno-gospodarczego w kontekście polityki rozwoju regionalnego [w:] Partnerstwo instytucjonalne i gospodarcze szansą na zrównoważony rozwój regionów. VIII Forum Samorządowe, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – seria: Ekonomiczne problemy usług” 2012, Nr 99, ss. 219-230.

5. Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej jako instrument prawny realizacji polityki spójności Unii Europejskiej [w:] Czynniki kształtujące organizację i funkcjonowanie administracji publicznej. Zbiór studiów (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), „Zeszyty Naukowe Instytutu Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim” 2012, Nr 1, ss. 207-219, oraz z wersji anglojęzycznej;
6. European Grouping of Territorial Cooperation as the European Union Instrument of Cohesion Policy Implementation, „Reality of Politics. Estimates – Comments – Forecasts” 2012, Nr 3, ss. 252-267.

Wyniki powyższych badań wskazywały na kluczowe znaczenie ośrodków miejskich, które – dzięki rozwojowi i wspieraniu funkcji metropolitalnych – uznane zostały za węzłowe ośrodki współpracy gospodarczej, społecznej, naukowej, kulturalnej i instytucjonalnej. Określeniu kluczowej roli ośrodków miejskich towarzyszyło wyraźne wskazanie konieczności pogłębionych analiz, poświęconych uwarunkowaniom i barierom, jakie dotyczą ich funkcjonowania. Z kolei zaś europejskie ugrupowanie współpracy terytorialnej ocenione zostało jako instrument rozszerzenia perspektywy kooperacji terytorialnej (obok ugruntowanych już instrumentów współpracy transgranicznej władz lokalnych i regionalnych stworzonych pod egidą Rady Europy). Zagadnienia te poruszane były w wystąpieniu:

7. Wizja rozwoju Szczecina w obszarze metropolitalnym – znaczenie transformacji terenów nadwodnych, wygłoszonym w ramach Autumn Metrex Conference West Pomerania Szczecin-Świnoujście „Metropolis for People – People for Metropolis”, Szczecin 10-11 września 2015 r., zorganizowanym przez Metrex – The Network of European Metropolitan Regions and Areas.

Trzecią płaszczyzną analiz szczegółowych jest **transgraniczność i szerzej – współpraca międzynarodowa jednostek samorządu terytorialnego**. Naukowe założenia badawcze przyjęte dla tej problematyki zostały zweryfikowane poprzez działalność praktyczną, polegającą na kierowaniu w latach 2007-2008 projektem „uczestnictwo Gminy Miasta Szczecin w międzynarodowym stowarzyszeniu typu non-profit METREX (Europejska Sieć Regionów i Obszarów Metropolitalnych) – ukierunkowanym na wspieranie badań, wymianę informacji naukowych, wiedzy i doświadczeń w dziedzinie planowania przestrzennego i rozwoju na poziomie regionalnym i europejskim, a także na umożliwienie kontaktów w dziedzinie planowania i rozwoju na poziomie ponadnarodowym, regionalnym i lokalnym w Europie.

Ten nurt aktywności naukowo-praktycznej poświęcony międzynarodowym aspektom działalności samorządowej zaowocował także publikacjami i wystąpieniem:

1. Territorial Self-government Community in the Context of Freedom of Movement of Persons – Workers [w:] La libera circolazione delle persone nella prospettiva del processo europeo di integrazione (red. G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj, O. Kędzierska), Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Bari – Olsztyn 2006, ss. 491-493.
2. Rozdział XXI. Międzynarodowe prawo samorządowe [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, ss. 226-236. W skład rozdziału wchodzi następujące hasła: Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych (s. 226-227), Europejska Karta Samorządu Lokalnego (ss. 227-229), Europejska Karta Samorządu Regionalnego (ss. 229-230), Europejska Konwencja Ramowa o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi (Konwencja madrycka) (ss. 230-231), Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej (ss. 231-233), Komitet Regionów Unii Europejskiej (ss. 233-236), Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Rady Europy (s. 236), Międzynarodowe prawo samorządowe (s. 236).
3. Wystąpienie: Transgraniczność relacji Szczecin – Berlin – Brandenburgia: komplementarność czy konkurencja?, wygłoszone w ramach Forum Metropolitalnego Szczecin – Berlin – Brandenburgia w ramach Rocznej Konferencji Samorządowego Forum Sąsiedzkiego, Szczecin 14 października 2014 r., zorganizowanego przez Land Brandenburgia, Miasto Szczecin oraz Stowarzyszenie Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

Po czwarte, dopełniający charakter dla wskazywanej grupy problematyki samorządowych miały także badania związane z kwestią **organizacji i zarządzania w działalności jednostek samorządu terytorialnego**. Badania dotyczyły m.in. funkcjonowania kapitałowych spółek komunalnych jako jednej z coraz szerzej wykorzystywanych form organizacyjno-prawnych prowadzenia gospodarki komunalnej. Ich rezultatem była – przeprowadzona w oparciu o studium przypadku – ocena istniejących rozwiązań w tym zakresie i wskazanie pożądanych standardów sprawowania nadzoru właścicielskiego stosowanych w samorządzie, co znalazło wyraz w publikacji:

1. Organizacja i funkcjonowanie rad nadzorczych w spółkach komunalnych jako instrument realizacji funkcji nadzoru właścicielskiego przez jednostki samorządu terytorialnego [w:] Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie. V Forum Samorządowe (red. B. Filipiak, A. Szewczuk), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – seria: Ekonomiczne problemy usług” 2009, Nr 29, ss. 515-524.

Przeprowadzone badania pozwoliły nie tylko na podkreślenie rangi funkcjonowania rad nadzorczych w spółkach komunalnych jako kluczowego instrumentu realizacji funkcji komunalnego nadzoru właścicielskiego, ale również na uwypuklenie koniecznych wymagań kwalifikacyjno-kompetencyjnych stawianych zasiadającym w nich przedstawicielom.

Z kolei, z kwestią instrumentów zarządzania w praktyce funkcjonowania samorządu terytorialnego i związanych z nimi usprawnianiami procesów zarządzania, związane było

uczestnictwo w realizacji w latach 2009-2010 interdyscyplinarnego projektu badawczego pt. „Wdrażanie usprawnień zarządczych w jednostkach samorządu terytorialnego na obszarze województwa zachodniopomorskiego”, realizowanego na podstawie umowy Nr ZP/221/29/09, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet V „Dobre rządzenie”, Działanie 5.2 „Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej”, Poddziałanie 5.2.1. „Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej” – realizowanego pod naukowym kierownictwem prof. dr hab. Teresy Lubińskiej. Jego badawczym rezultatem jest opracowanie:

2. Organizacja i funkcjonowanie samorządu gminnego i powiatowego [w:] Kierunki modernizacji zarządzania w jednostkach samorządu terytorialnego (red. T. Lubińska), Wydawnictwo Difin, Warszawa 2011, s. 77-128.

b) problematyka prawa gospodarczego publicznego, zwłaszcza prawa energetycznego:

Drugi obszar badawczy dotyczy **problematyki prawa gospodarczego publicznego**. Prowadzone w jego ramach badania poświęcone zostały klasycznym problemom, takim jak wolność gospodarcza, jej reglamentacja, pojęcie przedsiębiorcy, formy organizacyjno-prawne prowadzenia działalności gospodarczej. Znajdują one wyraz m.in. w następujących publikacjach oraz wystąpieniach:

1. O wolności przedsiębiorczości i świadczenia usług w kontekście wolności gospodarczej [w:] Prawne aspekty wolności. Zbiór studiów (red. E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, ss. 287-299, (autorstwo części I, II i V).
2. Usługi pocztowe i ich reglamentacja – analiza w świetle unormowań prawa Unii Europejskiej i prawa polskiego [w:] Rynek usług pocztowych (red. R. Czapiewski, K. Flaga-Gieruszyńska), Wydawnictwo Wolters Kluwer, Warszawa 2008, ss. 179-211, (autorstwo części 1, 5, 6, 7, 8, 9).
3. Formalne podstawy realizacji zadań służących rozwojowi przedsiębiorczości w praktyce działalności samorządu Miasta Szczecin [w:] Przedsiębiorczość na Pomorzu Zachodnim. Języki. Ekonomia. Prawo (red. E. Komorowska, A. Szlachta, M. Tarczyńska-Luniewska, Wydawnictwo Volumina, Szczecin 2013, ss. 71-82, (współautorstwo - P. Krzystek [udział każdego z autorów 50%]).
4. Judicial Execution Against Entrepreneurs (autorstwo części 2: Definition of an Entrepreneur in Polish law) [w:] Цивилистическая Процессуальная Мысль, Выпуск 3 “Исполнительный процесс” (red. С. Я. Фурсы), Киев 2014, ss. 332-346.
5. Wystąpienie w formie posteru: Entrepreneur as the Subject of the European Procedural Law, (certyfikat 25-04-2014 No. TFP-14-065), (współautorstwo – K. Flaga-Gieruszyńska [udział każdego z autorów 50%]) 2014 – The Fifth International Scientific Conference „Impact of Globalisation to Law: Procedural Law from a Cross-

Border Perspective”, Kowno 25 kwietnia 2014 r., zorganizowana przez Wydział Prawa *Universitas Vytauti Magni (Vytautas Magnus University)*.

Dopełniając w stosunku do powyższego potraktować należy opracowania o charakterze encyklopedycznym:

6. Rozdział XI. Międzynarodowe prawo gospodarcze [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, ss. 132-141. W skład rozdziału wchodzi następujące hasła: Europejskie Ugrupowanie Interesów Gospodarczych (ss.132-133), Międzynarodowe prawo gospodarcze (ss.133-134), Nieuczciwe praktyki handlowe (ss. 134-135), Ponadgraniczne organizacje gospodarcze (ss. 135-136), Spółdzielnia europejska (ss. 136-137), Spółka europejska (ss. 137-139), Swoboda przedsiębiorczości (ss. 139-140), Swoboda przepływu usług (ss. 140-141).
7. Rozdział XV. Międzynarodowe prawo ochrony konkurencji [w:] Encyklopedia zagadnień międzynarodowych (red. E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2011, ss. 180-188. W skład rozdziału wchodzi następujące hasła: Kompetencje Komisji Europejskiej w zakresie ochrony konkurencji (ss. 180-182), Pomoc de minimis (ss. 182-183), Pomoc publiczna (ss.183-185), Pomoc w ramach wyłączeń grupowych (ss. 185-186), Nadużywanie pozycji dominującej (ss. 186-187), Zakaz porozumień ograniczających konkurencję (ss. 187-188).

Problematykę, której badaniom poświęca się coraz więcej uwagi, stanowi **prawo energetyczne**, ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa energetycznego. Cechą charakterystyczną badań prowadzonych w tym zakresie jest próba łączenia ze sobą różnych, szczegółowych problematyk prawno-gospodarczych. Przykładem tego typu opracowań jest publikacja:

1. Konsekwencje otwarcia rynku energii elektrycznej dla stosowania procedur zamówień publicznych w polskim systemie prawnym [w:] Rynek energii elektrycznej. Wybrane aspekty prawne i techniczne (red. R. Molski), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2013, ss. 89-111.

Prowadzone analizy – poza wykazaniem istotnych zmian na rynku energii elektrycznej implikujących zmiany praktyki stosowania procedur zamówień publicznych – uwypuklały korzystne konsekwencje, jakie dla zamawiających stwarza stosowanie tzw. procedur konkurencyjnych. Rezultatem analiz było zaprezentowanie dwóch nowych modeli stosunków prawnych pomiędzy zamawiającym a wykonawcą, jakie ukształtowały się na rynku energii elektrycznej – nie w wyniku zmian polskiego prawa zamówień publicznych, lecz regulacji odnoszących się do obszaru energetyki.

Z kolei, łączenie problematyki prawa energetycznego z problematyką konsumencką umożliwiło wyrażenie oceny w przedmiocie funkcjonowania nowych instytucji prawa energetycznego i ich oddziaływania na konsumentów, w ramach podstawowego celu, jakim

jest stymulowanie konkurencyjności na rynku energetycznym. Znalazło to wyraz w wystąpieniu:

2. Nowe instytucje prawa energetycznego służące zaspokajaniu potrzeb energetycznych konsumentów – uwagi w kontekście tzw. „małego trójpaku energetycznego” wygłoszonym na konferencji „Czwarty dzień ochrony środowiska w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim”, Gorzów Wielkopolski 18 listopada 2013 r., zorganizowanej przez Wydział Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim.

Przeprowadzone badania wykazały jednoznacznie wzmocnienie praw konsumentów, a także szczególne ukształtowanie pozycji prawnej tzw. odbiorców wrażliwych.

Analizy w obszarze prawa energetycznego w wielu kwestiach szczegółowych są ściśle, czy wręcz nierozdzielnie sprzęgnięte z kwestiami polityki państwa w tym zakresie. Jedną z badanych kwestii tego typu jest bezpieczeństwo energetyczne, jako kategoria prawna i polityczna zarazem. Zagadnieniu temu zostało poświęcone opracowanie:

3. Bezpieczeństwo energetyczne państwa – wybrane aspekty prawne i polityczne [w:] Bezpiecznie czy niebezpiecznie? Wybrane aspekty globalnej i polskiej polityki bezpieczeństwa na przełomie XX i XXI wieku (red. J. Piątek, R. Podgórska), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2007, ss. 165-174.

Podejmowane w nim zagadnienia (np. prawne instrumenty przeciwdziałania zagrożeniom bezpieczeństwa energetycznego) pozwoliły uznać jako podstawowy priorytet polskiej polityki energetycznej pewien „układ równowagi”, zorientowany na maksymalizację sumy korzyści: bezpieczeństwa energetycznego, wzrostu konkurencyjności gospodarki oraz bezpieczeństwa ekologicznego.

Ponadto, za szczególnie interesującą i istotną uznać należy problematykę bezpieczeństwa energetycznego widzianą z perspektywy komunalnej. Kwestii tej poświęcono wystąpienie konferencyjne:

4. Bezpieczeństwo energetyczne – perspektywa komunalnego planowania energetycznego, wygłoszone na Konferencji naukowej „Terminal LNG w Świnoujściu a bezpieczeństwo energetyczne regionu i Polski”, Szczecin 13-14 listopada 2013 r., zorganizowanej przez Zakład Strategii i Bezpieczeństwa Europejskiego Instytutu Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego.

Powyższe warto uzupełnić stwierdzeniem, że przeprowadzone badania wskazały na rolę samorządu terytorialnego jako jednego z gwarantów bezpieczeństwa energetycznego.

c) Problematyka konsumencka:

W trzecim wyróżnionym nurcie, mającym za przedmiot problematykę konsumencką, szczegółowym analizom poddana została kwestia przeciwdziałania nieuczciwym praktykom rynkowym. Istotny wpływ, jaki na kształtowanie regulacji prawnych obowiązujących w tym

obszarze miało prawo Unii Europejskiej, harmonizujące regulacje krajowe z wymogami unijnymi (choćby w działaniach podejmowanych przez przedsiębiorców względem konsumentów (B2C)) zaowocował dwiema publikacjami:

1. The Implementation into the Polish Legal System of the European Union's Legal Regulations Regarding Unfair Commercial Practices [w:] Poland in the European Context – Selected Legal, Economic and Political Aspects (red. E. Cała-Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Art-Druk, Szczecin 2009, ss. 217-224 oraz
2. Normatywna deskrypcja nieuczciwych praktyk rynkowych (wprowadzenie w problematykę) [w:] Instrumenty ochrony konsumenta (red. R. Sowiński), Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wlkp. 2010, ss. 39-45.

W opisywanym nurcie przedmiot zainteresowania badawczego stanowił także proceduralny aspekt ochrony praw konsumenckich. Znalazł on w szczególności wyraz w publikacji:

3. Rola polubownych sądów konsumenckich w systemie ochrony praw konsumentów [w:] Arbitraż i mediacja jako instrumenty wspierania przedsiębiorczości (red. J. Olszewski, B. Sagan, R. Uliasz), Wydawnictwo Mitel, Rzeszów 2006, ss. 211-219.

W tym kontekście, szczegółowe badania realizowane były również w zakresie alternatywnych systemów pozasądowego rozwiązywania sporów konsumenckich, przynosząc rezultat w postaci następujących publikacji:

4. EU Determinants for Shaping the Mechanism of Out-of-Court Resolution of Consumer Disputes – Remarks in the Context of the so-called “ADR Directive” [w:] Obywatel – państwo – społeczność międzynarodowa. Citizen – State – International Community (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2014, ss. 240-260, (autorstwo części 1, 5, 6).
5. Europeanization of the Polish Law – Considerations Associated with the Adoption of the Directive on ADR in Consumer Disputes, „International Journal on Consumer Law And Practice” 2014, vol. 2, ss. 47-58, (autorstwo części 3 i 4).

Istotnym problemem analizowanym w tym zakresie był również status mieszkańca jednostki samorządu terytorialnego jako konsumenta usług świadczonych przez administrację publiczną. W ramach prowadzonych badań, opublikowane zostały dwa powiązane ze sobą – z punktu widzenia realizacji założonych celów – opracowania:

6. The Impact of Consumer Legal Education on the Effectiveness of the Protection of Consumer Rights taking into account Legal Clinics in Poland, „Asian Journal of Legal Education” 2015, vol. 1, No 2, ss. 17-28, (autorstwo części 2 i 3).

Powyższa publikacja, wskazująca na konieczność uznania pojęcia „konsument” za pojęcie funkcjonalne, którego granice wyznacza prawodawca, decydując o naturze i zakresie ochrony, jaką zamierza stworzyć w danej sytuacji, stała się punktem odniesienia dla kolejnych analiz, tym razem dotyczących problemu traktowania obywateli (w tym mieszkańców

jednostek samorządu terytorialnego) jako konsumentów określonych usług świadczonych przez administrację publiczną (w tym administrację samorządową):

7. The Citizen as a Consumer of Services Provided by Public Administration under Polish Public Law, „International Journal on Consumer Law and Practice” 2015, vol. 3, ss. 85-100, (autorstwo części 1, 2 i 3).

Analizy zawarte w przywołanej publikacji dotyczyły przede wszystkim funkcji administracji świadczącej, ze szczególnym położeniem nacisku na aksjologiczne uzasadnienie realizacji zadań na rzecz obywateli. W tym obszarze badawczym mieściło się także wystąpienie:

8. Realizacja usług komunalnych na rzecz konsumentów – mieszkańców jednostek samorządu terytorialnego w 2013 na Międzynarodowej konferencji naukowej „Ochrona praw konsumenta – teoria i praktyka”, Gorzów Wielkopolski 8 kwietnia 2013 r., zorganizowana przez Instytut Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim.

Uzupełniając wskazać można, że problematyka konsumencka – a ściślej – problematyka ochrony konsumentów widziana z szerszej perspektywy praw człowieka, stanowiła przedmiot wykładu:

9. Consumer Protection in Poland in the Context of Human Rights (Consumer Rights as a Special Category of Human Rights and Consumer Rights Catalogue), wygłoszonego na Wydziale Prawa (*Facoltà di Giurisprudenza*) Uniwersytetu w Katanii (*Università degli Studi di Catania*), Catania 17-24 maja 2014 r.

Kończąc opis osiągnięć naukowo-badawczych nie można pominąć dwóch kwestii.

Pierwsza, związana jest z badaniami nad problematyką kontroli i nadzoru w systemie samorządu terytorialnego, której poświęcono rozprawę doktorską, tak zatytułowaną. Jej zmodyfikowana wersja wraz z dwiema innymi publikacjami:

1. Kontrola i nadzór w prawie komunalnym, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2007, ss. 276.
2. Ewolucja instytucji nadzoru komunalnego w kontekście procesów integracji europejskiej [w:] Samorząd terytorialny w zintegrowanej Europie (red. B. Filipiak, A. Szewczuk, Z. Zychowicz), „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – seria: Ekonomiczne problemy usług” 2005, Nr 401, ss. 741-752.
3. Nowy sposób ujmowania nadzoru w prawie, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego – seria: Roczniki Prawnicze” 2006, Nr 16, ss. 143-158.

domknęły wskazane badania, zainicjowane jeszcze w 2001 r. Merytoryczny zakres tych badań odzwierciedlają publikacje, wydane przed uzyskaniem stopnia doktora nauk prawnych, informacyjnie wymienione w przypisie 3 niniejszego autoreferatu. Nie zostały one jednak – zgodnie z obowiązującymi przepisami – włączone do dokumentacji, będącej przedmiotem oceny w postępowaniu habilitacyjnym.

Druga kwestia dotyczy zaś badań, ważnych z punktu widzenia rozwoju naukowego i poszukiwania (a następnie weryfikowania) właściwej optyki postrzegania złożonych zagadnień, składających się na problematykę zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych, którą uczyniono przedmiotem rozprawy habilitacyjnej. Na sposób postrzegania przedmiotowej tematyki wpływ miały następujące publikacje i wystąpienia:

1. Zaspokajanie podstawowych potrzeb socjalnych obywateli – koncepcyjne założenia wstępne wyodrębnienia kategorii bezpieczeństwa socjalnego na gruncie normatywnym [w:] Sposoby pojmowania bezpieczeństwa w wybranych obszarach życia publicznego. Zbiór studiów (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, P. Krzyżanowski, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2013, ss. 211-217.
2. Świadczenia należące do kategorii bezpieczeństwa socjalnego realizowane przez samorządy gminne – analiza na gruncie orzecznictwa sądowo administracyjnego [w:] Sposoby pojmowania bezpieczeństwa w wybranych obszarach życia publicznego. Zbiór studiów (red. K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, P. Krzyżanowski, D. Wacinkiewicz), Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gorzowie Wielkopolskim, Gorzów Wielkopolski 2013, ss. 219-233.
3. Wystąpienie: Zaspokajanie potrzeb wspólnot samorządowych, wygłoszone na XXIII Zjeździe Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego „Dziesięć lat polskich doświadczeń w Unii Europejskiej”, Szczecin – Berlin 21-24 września 2014 r., zorganizowanym przez Katedrę Prawa i Postępowania Administracyjnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego.
4. Wystąpienie: Potrzeby wspólnot samorządowych jako wyznacznik oddziaływania władz publicznych w sferze gospodarki komunalnej, wygłoszone na Zjeździe Katedr i Zakładów Prawa Gospodarczego Publicznego „Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę”, Gdańsk 27-30 września 2015 r., zorganizowanym przez Zakład Prawa Gospodarczego Publicznego Katedry Prawa Gospodarczego Publicznego i Ochrony Środowiska Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.
5. Wystąpienie: Specyfika zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych w sferze zadań użyteczności publicznej, wygłoszone na Konferencji „Sposoby realizacji zadań publicznych”, Katowice 10-11 marca 2016 r., zorganizowanej przez Katedrę Prawa Samorządu Terytorialnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego.

.....
podpis wnioskodawcy